

Sygn. akt V CSK 335/19

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku D. S. i M. S.
przy uczestnictwie T. [...] S.A. z siedzibą w K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 lutego 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w L.
z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt II Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od uczestnika na rzecz wnioskodawców kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika T. [...] S.A. w K. od postanowienia Sądu Okręgowego w L. z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt II Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżący wskazuje, że zachodzą wątpliwość spowodowane rozbieżnością w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, polegające na tym, jak rozumieć zakres przestrzenny służebności przesylu w świetle zawartego w art. 305¹ k.c. zwrotu „zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń”, a to czy zakresem służebności przesylu powinny być objęte również ograniczenia po stronie właściciela nieruchomości występujące na niej w związku z przebiegiem elektroenergetycznej infrastruktury przesyłowej.

Ponadto zdaniem uczestnika, zachodzą wątpliwości, spotęgowane rozbieżnością w orzecznictwie sądów powszechnych, polegające na tym, czy na gruncie art. 305² k.c., w ramach wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesylu, właścicielowi obciążanej nieruchomości należne jest odszkodowanie za obniżenie wartości nieruchomości w sytuacji, kiedy nabył daną nieruchomość na podstawie nieodpłatnej czynności prawnej z istniejącą już na tej nieruchomości infrastrukturą przesyłową.

W pierwszym rzędzie należy wskazać, że rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkł. 2003 Nr 13, poz. 5).

W orzecznictwie wyjaśniono już, iż treść służebności przesyłu powinna być skonkretyzowana poprzez wyszczególnienie działań odpowiadających specyfice przedsiębiorstwa przesyłowego, rodzajowi i umiejscowieniu urządzeń przesyłowych, obecnego sposobu ich wykorzystywania, działań przyszłych mieszczących się w granicach prawidłowego gospodarowania oraz przewidywanych potrzeb. Celem służebności przesyłu jest umożliwienie właściwego korzystania z urządzeń przesyłowych, a korzystanie to polega na bieżącej eksploatacji urządzeń, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji, remontów, usuwania awarii, wymianie urządzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2015 r., I CSK 629/14 i powołane tam judykaty oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2016 r., II CSK 330/15, nie publ.).

W sentencji postanowienia (Sąd drugiej instancji oddalił apelację uczestnika) Sąd pierwszej instancji opisał szczegółowo zakres ustanowionej służebności przesyłu dla urządzeń elektroenergetycznych - linii napowietrznej wysokiego napięcia 110 kV (k. 359), uwzględniający powołane wyżej orzecznictwo, zaś określając szerokość pasa służebnego odwołał się do opinii biegłego ds. urządzeń elektroenergetycznych (k. 220 i n.). Jak wynika z ustaleń faktycznych linia energetyczna została wybudowana w 1987 r. w celu zasilania w energię elektryczną K..

W kwestii wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu również wypowiedział się już Sąd Najwyższy, wskazując, że odpowiednie wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu powinno być ustalone proporcjonalnie do stopnia ingerencji w treść prawa własności, powinno uwzględniać wartość nieruchomości i w tym kontekście mieć na względzie szkodę właściciela za uszczuplenie prawa własności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., II CSK 505/16, nie publ.). Przyjmuje się też, że posadowienie urządzeń przesyłowych na nieruchomości obciążonej jest zdarzeniem nieodwracalnym w pewnym przedziale czasowym. Dlatego przewidywany okres trwałości tych urządzeń ma wpływ na wysokość wynagrodzenia, którego suma nie może jednak przekroczyć wartości nieruchomości. Przy ustalaniu wysokości takiego wynagrodzenia wskazówką może być też sposób wykorzystywania pozostałej części nieruchomości obciążonej oraz rozwój gospodarczy terenów

położonych w sąsiedztwie, a ponadto, że na tych terenach urządzenia przesyłowe są usytuowane, i że w związku z tym ewentualne zamierzenia inwestycyjne właściciela z tych przyczyn mogą być ograniczone. Często też możliwość zabudowy części nieruchomości, przez które przebiega infrastruktura przesyłowa jest wyłączona nie tylko z przyczyn faktycznych (istnienie urządzenia), ale głównie z przyczyn formalnych, np. postanowień miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2013 r., V CSK 491/12, nie publ. i z dnia 27 lutego 2013 r., IV CSK 440/12, por. także decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 7 marca 2017 r. nr 33601/11).

Zagadnienie związane ze zmniejszeniem wysokości wynagrodzenia ze względu na obowiązywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie jest miarodajne w tej sprawie, skoro urządzenia przesyłowe zostały posadowione w 1987 r., a zatem powoływanie się przez uczestnika na art. 36 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nie mogło odnieść zamierzonych skutków prawnych. Poza tym, wówczas obowiązywała ustawa z dnia 12 lipca 1984 r. o planowaniu przestrzennym (j.t. Dz. U. z 1989 r., nr 17, poz. 99 ze zm.).

Określając w tej sprawie wysokość wynagrodzenia za ustanowienie służebności Sady *meriti* uwzględniły przeznaczenie gruntu w pasie przebiegu służebności wynikające z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Wnioskodawcy nabyli przedmiotowe nieruchomości w 1999 r. na podstawie umowy darowizny (k. 12/2), a zatem w czasie gdy już istniały na niej urządzenia elektroenergetyczne. Jednak postawienie tych urządzeń przez poprzednika prawnego uczestnika nie wiązało się z powstaniem po jego stronie uprawnienia do korzystania z nieruchomości. Nie powstało więc prawne ograniczenie nieruchomości, lecz faktyczne. W uzasadnieniu uchwały z dnia 8 września 2011 r., III CZP 43/11 (OSNC 2012, nr 2, poz. 18), Sąd Najwyższy wskazał, że w ramach roszczeń uzupełniających (art. 224 i n. k.c.), właściciel nieruchomości nie może dochodzić roszczenia odszkodowawczego w postaci zmniejszenia wartości nieruchomości w związku z postawieniem infrastruktury przesyłowej, gdyż

przysługuje mu roszczenie negatoryjne o przywrócenie do stanu sprzed lokalizacji tych urządzeń (względnie roszczenie o ich przesunięcie w sposób powodujący mniejszy uszczerbek dla prawa własności). Prawne ograniczenie nieruchomości powstaje z chwilą ustanowienia służebności przesyłu i wówczas właściciel traci roszczenie negatoryjne. Dlatego pozbawienie właściciela uprawnienia do żądania w ramach wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu tego jego elementu, który jest związany z obniżeniem wartości nieruchomości, co do zasady nie jest zgodne z istotą odpowiedniego wynagrodzenia za ustanowienie służebności w rozumieniu art. 305² k.c. i przedstawionego wyżej orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Należy też zwrócić uwagę, że poprzedni właściciel nie mógł żądać wynagrodzenia z tytułu obniżenia wartości nieruchomości wskutek posadowienia urządzeń elektroenergetycznych, gdyż możliwość żądania ustanowienia służebności przesyłu została wprowadzona do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 731), zaś, jak w spinyano wyżej, w ramach roszczeń uzupełniających, nie można było dochodzić roszczenia odszkodowawczego za obniżenie wartości nieruchomości wskutek posadowienia urządzeń przesyłowych. Przyjęcie interpretacji uczestnika stawiałoby go w bardzo korzystnej sytuacji prawnej, kosztem właściciela (w stanie faktycznym sprawy redukcja wynagrodzenia o prawie 70%, czyli 26 273,43 zł z kwoty 38 108,60 zł), tylko dlatego, iż jego poprzednik prawny wybudował urządzenia elektroenergetyczne bez uzyskania tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości. Przy takiej wykładni komponent wynagrodzenia za ustanowienie służebności w postaci ekwiwalentu za obniżenie wartości nieruchomości nie mógłby być dochodzony w razie już istnienia urządzeń przesyłowych, względnie zbycia prawa własności, co nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa, w tym w art. 305² k.c.

Roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu nie ulega przedawnieniu, chyba że zostanie zniweczone w związku z nabyciem służebności przesyłu przez zasiedzenie. Z prawem własności wiążą się atrybuty, w tym korzyści o charakterze majątkowym. Należy też zwrócić uwagę, iż wnioskodawcy nabyli przedmiotową nieruchomość od osób bliskich nieodpłatnie, a zatem nie wchodziła w grę obniżka

ceny nabycia z racji istnienia urządzeń przesyłowych. Podkreślić trzeba, że z zawarciem umowy darowizny, powstają po stronie nabywcy także określone obowiązki w stosunku do darczyńcy (wdzięczność, czy alimentacja w razie niedostatku darczyńcy).

Z tych względów brak też podstaw w stanie faktycznym sprawy do różnicowania sytuacji prawnej właściciela któremu przysługiwało prawo własności w momencie posadowienia urządzeń przesyłowych i właściciela, który nabył tego rodzaju nieruchomości nieodpłatnie. Wszak w stanie faktycznym sprawy poprzedni właściciel nie mógł dochodzić roszczenia o ustanowienie służebności, zaś ze względu na sposób nabycia prawa własności przez wnioskodawców nie łączyło się obniżenie ceny nabycia. Nadto nie bez znaczenia dla kwestii wysokości wynagrodzenia pozostają parametry sieci elektroenergetycznej należącej do uczestnika (linia wysokiego napięcia, wybudowana w celu dostawy energii elektrycznej do K.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

aj

[aw]